SOTER 2023.85 (113)
ISSN 1392-7450 (Print), ISSN 2335-8785 (Online)
https://doi.org/10.7220/2335-8785.85(113).2

Dominyka –
Violeta SLEPIKAITĖ DP

Artūras LUKAŠEVIČIUS
Vytauto Didžiojo universitetas

Didysis Meilės įsakymas evangelisto Jono teologijoje (Jn 13, 34)

SANTRAUKA. Straipsnyje analizuojama Didžiojo Meilės įsakymo (Jn 13, 34) teologija. Tai pirmasis tokio pobūdžio straipsnis Lietuvoje. Šiandieninėje visuomenėje egzistuojant įvairioms meilės sąvokų sampratoms svarbu atsigręžti į biblinę Didžiojo Meilės įsakymo prasmę. Remiantis bibline egzegeze, teologijos žodynais, Bažnyčios mokymu ir teologų autorių raštais siekiama skaitytoją supažindinti su Jn 13, 34 teologine gija. Jos šviesoje nagrinėjamas Evangelijos pagal Joną 13 skyrius, kuris leidžia suprasti Didįjį Meilės įsakymą. Išryškėja, kad Kristus ir duoda įsakymą, ir jį įgyvendina, šis įsakymas tampa naujuoju įstatymu.

RAKTAŽODŽIAI: Didysis Meilės įsakymas, Evangelija pagal Joną, evangelisto Jono teologija, Įstatymas.

Įvadas

Tyrimo aktualumas ir problematika. Šiandieninėje visuomenėje vyraujant vartotojiškumo ir utilitarizmo nuostatoms egzistuoja įvairios meilės santykių sampratos. Teigiama, kad tikroji laisvė – mylėti ką nori ir kada nori; galima laisvai rinktis meilės objektą; tikroji laisvė meilėje – be įsipareigojimo; meilė – kiekvieno asmeninis reikalas; meilėje niekuo negali pasitikėti iki galo; meilė tikra tuomet, kai gali mylėti tik kūniškai, kai pats esi jos šaltinis ir kontrolės objektas; meilė nėra amžina. Šie ir panašūs teiginiai bei tokie santykių apibrėžimai rodo, kad visuomenėje vyrauja stabmeldiškas laisvės aukštinimas, santykiai vertinami reliatyviai, o meilė tapo naudos principo objektu. Vyraujantys vartotojiškumo stabai atveda iki pasaulio kontrolės iliuzijos.

Atsižvelgiant į šį meilės skurdą, kylantį iš begalinio alkio, pastebėta, kad Lietuvoje trūksta mokslinių straipsnių, atskleidžiančių Didžiojo Meilės įsakymo turtingumą, realumą ir viltį šiandienai. Kun. V. Vaškelio mąstymas apie Didįjį Meilės įsakymą[1]

[1] Vytenis Vaškelis, „Meilė sau – artimo meilės sąlyga?“ *Bernardinai.lt*, paskelbta 2019 m. liepos 13 d., https://www.bernardinai.lt/2019-07-13-meile-sau-artimo-meiles-salyga/.

kreipia prie šaltinio, tačiau bandant grįžti prie Gyvojo Žodžio to nepakanka. Italų kalba yra solidžių straipsnių, kuriuose pateikiamos egzegetinės analizės ir teologinės įžvalgos, pvz., kun. prof. Santi Grasso, Gianfranco Ravasi'o, Chiaros Curzel[2].

Didysis Meilės įsakymas Lietuvoje iki šiol menkai tyrinėtas, tad šiame straipsnyje, remiantis Bažnyčios mokymu, teologine ir egzegetine literatūra, bus gilinamasi į Didžiojo Meilės įsakymo Jono evangelijoje (Jn 13, 34) turinį, žvelgiama, ką gi Jėzus turėjo mintyje liepdamas mylėti „kaip aš jus mylėjau". Straipsnio objektas – Didysis Meilės įsakymas, tikslas – remiantis Šventuoju Raštu, Bažnyčios dokumentais ir teologiniais veikalais pristatyti Didžiojo Meilės įsakymo teologiją. Uždaviniai: a) pristatyti Didžiojo Meilės įsakymo paskelbimo kontekstą; b) išnagrinėti Didžiojo Meilės įsakymo sampratą Evangelijoje pagal Joną. Tyrimo metodai: Bažnyčios dokumentų, teologinės ir egzegetinės literatūros analizė, lyginimas ir sintezė.

Didžiojo Meilės įsakymo (Jn 13, 34) kontekstas

Klemensas Aleksandrietis (150–215), vienas iš Bažnyčios tėvų, Evangeliją pagal Joną[3] praminė „Dvasine Evangelija"[4]. Amerikiečių teologė P. Perkins rašo, kad Liono vyskupas Irenėjus (135–202), sukūręs sisteminę teologiją, stipriai kovojo prieš erezijas ir skelbė iš Smirnos vyskupo Polikarpo gautą Evangeliją[5]. Ši jo skelbtoji Evangelija kyla iš apaštalo Jono, kurio mokiniu ir buvo Polikarpas[6].

Kun. Antano Rubšio nuomone, Evangelija pagal Joną išsiskiria tuo, kad ji pradedama ne nuo Jordano (kaip Morkaus), ne nuo Betliejaus (kaip Mato ar Luko), bet nuo amžinybės[7]: „Pradžioje buvo Žodis. Tas Žodis buvo pas Dievą, ir Žodis buvo Dievas" (Jn 1, 1). Pirmieji žodžiai ir visas prologas simbolių kalba pristato pagrindines vyraujančias temas: amžinąjį gyvenimą, šviesą, tamsą, aklumą, regėjimą, šlovę ir tiesą, pasaulį, vienybę, liudijimą[8].

[2] Santi Grasso, *Il Vangelo di Giovanni, commento esegetico e teologico* (Roma: Città Nuova Editrice, 2008); Gianfranco Ravasi, *Come Io vi ho amati* (Mondadori Media, 2020); Chiara Curzel, „Li amò sino alla fine: il compimento dell'amore come chiave di lettura della Pasqua di Gesù nel Vangelo secondo Giovanni", *Annali di studi religiosi* 8 (2007), 271–303.

[3] Jonas (gr. *iōannēs,* hebr. *yôhānān*) reiškia „YHWH padarė malonę" arba „YHWH suteikė malonę". Joseph Longton, „Jean", in *Petit dictionnaire encyclopedique de la Bible* (Turnhout, 1992), 449.

[4] „Giovanni", in *Nuovo dizionario di teologia biblica*, sud. Gianfranco Ravasi, P. Rossano, ir A. Girlanda (Milano: San Paolo, 2005), 666.

[5] Pheme Perkins, „Il Vangelo secondo Giovanni", in *Nuovo grande comentario Biblico*, eddited by Raymond E. Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy (Brescia: Queriniana, 2002), 1252.

[6] „Giovanni", in *Nuovo grande comentario Biblico*, eddited by Raymond E. Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy (Brescia: Queriniana, 2002), 1240.

[7] Antanas Rubšys, *Raktas į Naująjį Testamentą*. T. 2 (Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997), 227.

[8] Dėl Evangelijos pagal Joną autorystės teologams kyla įvairių minčių. Kai kurie mano, kad tai galėjo būti Jono mokyklos rezultatas; Jono mokinių veikalas; Jono raštininko darbas; parašyta Jonui kalbant ir pasakojant. Evangelijos pagal Joną autorius save apibūdina paprastai: „Mokinys, kurį Jėzus mylėjo" (Jn 21, 20. 24). Jis buvo vienas iš dvylikos mokinių, taip pat vienas iš pačių artimiausių Jėzui ir Petrui.

Kalbant apie Didįjį Meilės įsakymą, pateiktą Jono evangelijos Šlovės knygoje[9], verta šiek tiek pažvelgti į šios knygos sandarą ir pagrindinę mintį.

Šlovės knyga skirstoma į dvi dalis:

1. Jėzus moko savo mokinius (13, 1–17, 26);

2. Kristus pašlovinamas: kančios istorija (18, 1–20, 31).

Didysis Jėzaus įsakymas yra pateikiamas šlovės knygos pradžioje. Visa pirmoji šlovės knygos dalis yra skirta dialogui su mokiniais ir jų mokymui. Prieš pat kančią Jėzus mokiniams palieka savo testamentą, o viena iš jo dalių yra žodžiai: „Aš jums duodu naują įsakymą, kad jūs vienas kitą mylėtumėte: kaip aš jus mylėjau, kad ir jūs taip mylėtumėte vienas kitą!“ (Jn 13, 34). Labai svarbus yra ir šių žodžių kontekstas:

- Mokinių kojų plovimas (13, 1–20);
- Išdavystė: tamsos valanda (13, 21–30);
- Atsisveikinimo valanda ir įspėjimas Petrui apie išdavystę (13, 31–38).

Skaitant Evangelijos pagal Joną 13-tą skyrių skaitytojui (besimeldžiančiajam) kyla klausimas: ką reiškia būti Jėzaus mokiniu? Prieš Velykas („tai buvo prieš Velykų šventę“ (Jn 13, 1)) Jėzus Kristus, būdamas tarp savo mokinių, paliudija ir išpildo Dievo tapimą Žmogumi – nužengimą nuo Tėvo, ir pasiekia pačią bedugnę – Sūnus tampa Tarnu (Jn 13, 16; taip pat žr. Iz 52, 13–53, 12). Prel. A. Rubšys teigia, kad būtent šioje bedugnėje prasideda užžengimas pas Tėvą – Šlovės valanda[10]. Jonas, priešingai nei sinoptinių evangelijų autoriai, užuot pasakojęs apie Eucharistijos įsteigimą, rašo apie kojų plovimą. Ypač svarbu, jog Šlovės knygoje aprašytas įvykis, kaip visapusiškas meilės įrodymas, vyksta Jėzaus mirties išvakarėse. Jo tikslas – parodyti Jėzų ne vien kaip Mesiją, Kristų, bet taip pat ir kaip Tarną, kuris pasilenkia tiek, kiek nesilenkdavo net žydų tarnai. „Norėdamas saviesiems parodyti meilę iki galo“ (Jn 13, 1), Jėzus ją išreiškia visapusiškai – iki pat mirties, taip atskleidžiamas Kenčiančio Tarno įvaizdis. Paskutinės vakarienės veiksmai ir pokalbiai veda link suvokimo, kad tikruoju Jėzaus mokiniu tampama tarnaujant (Jn 13, 16) ir elgiantis pagal Jo pavyzdį. Tikrasis mokinys bus atpažįstamas ne tik dėl savo tikėjimo, bet ir iš meilės bei tarnavimo artimui.

Labai didelė tikimybė, kad Jonas yra Zebediejaus sūnus, Jokūbo brolis. Irenėjus, būdamas Liono vyskupu, girdėjo, kad gyvenimo pabaigoje Jonas gyveno Efeze, sulaukė Trajano valdymo laikotarpio t. y. II a. pradžios. Daugelis teologų mano, kad Evangelija pagal Joną galėjo būti parašyta I a. pabaigoje arba iki 70 m., kai žydų sukilimas prieš Romą baigėsi Jeruzalės sugriovimu. Bet kokiu atveju aišku, kad Evangeliją parašė žydas iš Palestinos. Jis taip pat turėjo gerai pažinoti Judėjos ir Jeruzalės vietoves dar iki Jeruzalės sugriovimo, vertinti ir branginti liturgines šventes bei jas suprasti (žr. Jn 5–10). Žvelgiant į kultūrinį gyvenimą atrodo, kad autorius turėjo sąlytį su Kumrano bendruomene. Rašydamas šią evangeliją Jonas paliudija savo tikėjimą per mistinę Jėzaus patirtį, atsiremdamas į Jo istoriją. Istorija būtų tuščia, jei nebūtų įkvėpto skelbimo. Jėzaus stebuklai perteikiami kaip ženklai, rodantys, kas žmogui yra Jėzus: naujos sandoros Mesijas; pasaulio šviesa; gyvenimo duona; pats gyvenimas; meilė. Ibid.; „Giovanni“, 1239–1240.

[9] Prel. A. Rubšys, kaip ir kiti biblistai, Evangeliją pagal Joną skirsto į šias dalis: Pradžia – Prologas (Jn 1, 1–18); Ženklų knyga (Jn 1, 19–12, 50); Šlovės arba Valandos knyga (Jn 13, 1–20, 31); Priedas – Epilogas (Jn 21). Antanas Rubšys, *Raktas į Naująjį Testamentą*. T. 2; Giuliano Vigini, *Vocabolario del Nuovo Testamento greco-italiano. Lessico analitico dei verbi* (Milano: Paoline, 2010), 710.

[10] Rubšys, *Raktas į Naująjį Testamentą*. T. 2, 283.

Vienas didžiausių kontrastų Evangelijos pagal Joną 13-ame skyriuje – tarp Jėzaus mokinių ir Judo, neištikimo Jėzaus mokinio (Jn 13, 21–30). Pats Judas, dalyvavęs kojų plovime ir patyręs tarnaujančią Jėzaus meilę, vėliau žengia į naktį ir prisideda prie Jėzaus mirties. Ši nakties tamsa tampa žmogaus netikėjimo pavyzdžiu – žmogaus, kuris nežino, kad Jėzuje gali rasti šviesą ir gyvenimą, kuris neįsileidžia Jėzaus meilės ir netiki jos galia. Tokia pasekmė ištinka neleidžiant, kad Jėzaus meilės aistra užkariautų širdį ir įkvėptų mylėti kaip Jis.

Mokiniai yra kviečiami mylėti kaip Kristus, leistis būti mylimi ir iš Jo semtis jėgų: „Nėra didesnės meilės kaip gyvybę už draugus atiduoti“ (Jn 15, 13). Palikdamas Didįjį Meilės įsakymą, pirmiausia regimą per savo paties pavyzdį, Jėzus parodo, kad sekimą Juo lydi ne vien aistra – šiame ištikimybės kelyje taip pat ištinka ir silpnumo akimirkos. Daugelis teologų pamiršta paskutinį šio skyriaus epizodą, susijusį su Petru: „Tu guldysi už mane gyvybę? Iš tiesų, iš tiesų sakau tau: dar gaidžiams nepragydus, tu tris kartus manęs išsiginsi“ (Jn 13, 38).

Kitame poskyryje atidžiau pažvelgsime į patį Meilės įsakymą kaip didžiausią priesaką ne tik apaštalams, bet ir kiekvienam krikščioniui, ir aptarsime jo prasmę.

Didžiojo Meilės įsakymo samprata Evangelijoje pagal Joną

Kalbant apie Didįjį Meilės įsakymą iki šiol buvo naudotasi oficialiu Naujojo Testamento vertimu. Tačiau šiame straipsnyje pridedamas ir pažodinis vertimas iš graikų kalbos. 1 lentelėje graikiškas tekstas sugretinamas su pažodiniu ir oficialiu Naujojo Testamento Jn 13, 34 vertimu, jame galima pamatyti esminius šio teksto elementus: naujas įstatymas; mylėtumėte vieni kitus; kaip mylėjau jus.

1 lentelė. **Didžiojo Meilės įsakymo vertimų sugretinimas**

Tekstas graikų kalba[11]	**Lietuviškas pažodinis vertimas**[12]	**Lietuviškas tekstas Naujajame Testamente**[13]
ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.	Įstatymą naują duodu jums, kad mylėtumėte vieni kitus, kaip mylėjau jus, kad ir jūs mylėtumėte vieni kitus.	Aš jums duodu naują įsakymą, kad jūs vienas kitą mylėtumėte: kaip aš jus mylėjau, kad ir jūs taip mylėtumėte vienas kitą!

[11] *Bibbia Greco* (Chiesa Catolica Italiana, 2008), https://www.bibbiaedu.it/GRECO_NT/nt/Gv/13/?sel=13,34&vs=Gv%2013,34%20.

[12] Vertė dr. Ingrida Gudauskienė.

[13] *Naujasis Testamentas*, komentarai prel. Antano Rubšio (Vilnius: Lietuvos Vyskupų Konferencija, Katalikų pasaulio leidiniai, 2006).

Pažodžiui išverstą tekstą sugretinus su Lietuvos Vyskupų Konferencijos patvirtintu Naujojo Testamento vertimu matyti, kad esminis skirtumas šioje Jn 13, 34 eilutėje yra šis: verčiant pažodžiui pirmasis eilutės žodis yra „įstatymas“, kuris žydų kultūroje ir tikėjime užėmė pamatinę vietą (Jėzus, taigi pats Dievas, duoda naują Įstatymą), o oficialiame Naujojo Testamento vertime į pirmą vietą iškeliamas įvardis „Aš“, kuris taip pat reiškia Jėzaus asmenį – Jahvę, „Aš esu, kuris esu“, taigi Jis yra įstatymo leidėjas ir per šį įstatymą apreiškia save.

Teksto dinamika atskleidžia jo eigą ir kulminaciją (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. **Didžiojo Meilės įsakymo dinamika**

Įstatymą naują duodu jums	**A[1].** Kaip mylėjau jus
Kad mylėtumėte vieni kitus	**B[1].** Kad ir jūs mylėtumėte vieni kitus

A – mums duodamas įstatymas, A^1 – paaiškinamas jo naujumas („Kaip mylėjau jus“). B ir B^1 pasikartojimas nurodo šio įstatymo svarbą. B ir B^1 žvilgsnį patraukia jungtukas „kad“, kuris tampa jungiamąja A ir A^1 dalimi. Šis jungtukas kelia klausimą: *kaip* mylėti? A^1 („kaip mylėjau jus“) jungtukas „kaip“ parodo atspirties tašką – kuo reiktų grįsti meilę kitiems. Atsižvelgiant į šią sakinio analizės dinamiką eilutės toliau bus komentuojamos šia seka: įstatymą naują duodu jums; kaip mylėjau jus; kad ir jūs mylėtumėte vieni kitus.

Kokį naują „naujojo įstatymo“[14] (gr. *ἐντολὴν καινὴν δίδωμι*) turinį parodo evangelistas Jonas? Kokią prasmę jis suteikia vartojamam žodžiui „naujas“? Norint atsakyti į šiuos klausimus reikia remtis Pakartoto Įstatymo knyga, kurios tradicija remiasi ir

[14] 1. Graikų kalba *ἐντολή* (*entolê*) – įsakymas; *ἐντέλλομαι* (*entéllomai*) – įsakyti. Daiktavardis *entolê* (pavedimas, įpareigojimas, užduotis, tvarka, nurodymas, potvarkis, paliepimas, įsakymas, įkalbinėjimas, raginimas, skatinimas, komanda, įsakymas, įsakas, priesakas, nurodymas, bažnytinis įsakymas, teisinis įstatymas) yra vedinys iš gr. *entéllomai* (pavesti, patikėti, įpareigoti, pavesti užduotį, įsakyti, kažką liepti, nurodyti). Veiksmažodis ir daiktavardis dažniausiai nurodo vieną konkretų paslaugos prašymą, darbo nurodymą. Iš čia kyla dažnas daiktavardžio vartojimas daugiskaitos forma, pavyzdžiui, *ἐντολὰς δοῦναι* (entolas doúnai – duoti nurodymus), viršininkui duodant nurodymą savo pavaldiniui. Šis žodis aiškiai skiriasi nuo žodžio „įstatymas“ (*legge*), kuris visuomet nurodo bendrą sritį arba etinį turinį.

2. Vulgatoje veiksmažodis *ἐντέλλομαι* (*entéllomai*) yra pavartotas apie 400 kartų (iš kurių 39 kartus be atitikmens hebrajų k.); daiktavardis – 244 kartus (iš kurių 46 kartus be atitikmens hebrajų k.). Abi formos dažniausiai randamos Penkiaknygėje, ypač Pakartoto įstatymo knygoje. Šis veiksmažodis taip pat dažnai sutinkamas pranašo Jeremijo knygoje, o daiktavardis – Psalmyne.

2.1. Iš hebrajų k. atitikmenų dominuoja šaknis *tswh* (344 kartus heb. *tsāwāh*; 159 heb. *mitswāh).*

a) Hebr. *tsāwāh* reiškia įsakyti, pašaukti (pakviesti žmogų apibrėžtai užduočiai), pvz., Yahvė pašaukė, jis yra savo tautos vadovas (1 Sam 13, 14; 6, 21).

b) Hebr. *mitswāh* yra taip pat vartojamas veiksmažodis, norint nurodyti žmogaus įsakymo veiksmą, bet daug dažniau – Dievo veiksmą. Penkiaknygėje šis veiksmažodis yra vartojamas tik Dievo veiksmui nusakyti. Joje randame nekintančius pasakymus: Dievo įsakymas, mano (mūsų) Dievo įsakymas, jo įsakymas, jo įsakymai, šie įsakymai, įsakymas ir kt. Kai kalba Dievas – „mano įsakymai“.

c) Iš kitų retesnių atitikmenų dominuoja hebr. šaknis *pqd* (24 kartus).

evangelistas Jonas. Edouardas Hamelis, SJ, savo teologinėse studijose rašo, kad Dekalogas, aprašomas Pakartoto Įstatymo knygoje, įvairiais būdais nušviečia evangelisto Jono sampratą[15].

Įsakymas per asmeninę sandorą išreiškia Dievo valią ir taip ją praneša Izraelio tautai, kviesdamas Izraelį paklusti: „Viešpats, tavo Dievas, įsako tau šią dieną vykdyti šiuos įstatus ir šiuos įsakus, vykdyti juos ištikimai visa širdimi ir visa siela“ (Įst 26, 16). Kitoje vietoje rašoma: „Tada tu vėl klausysi VIEŠPATIES balso, vykdydamas visus jo įsakymus, kuriuos šiandien tau duodu“ (Įst 30, 8). Pakartoto Įstatymo knygoje įsakymo laikymasis grindžiamas meile, meilės santykiu: „Mylėk tad VIEŠPATĮ, savo Dievą, ir laikykis įpareigojimo – jo įstatų, įsakų ir įsakymų visad“ (Įst 11, 1). Toliau tęsiama: „Jei tad jūs ištikimai laikysitės šio viso įsakymo, kurį jums duodu, mylėdami VIEŠPATĮ, savo Dievą, eidami visais jo keliais ir jo laikydamiesi <...>“ (Įst 11, 22). Taigi Izraelio reikalaujama mylėti Viešpatį visa širdimi ir laikytis visų jo įsakymų[16].

Žvelgdamas į Jono evangeliją S. Grasso'as mini, kad pasitelkiant deuteronomistinę tradiciją galima matyti, jog Jėzus ir yra tas *naujasis* (gr. *καινὴν*) įstatymas, nes Jis įvykdo Dievo valią, Jame Tėvo siųstos valios vykdymas tampa regimas[17]: „Mano maistas – vykdyti valią to, kuris mane siuntė, ir baigti jo darbą“ (Jn 4, 34; taip pat žr. Jn 5, 19. 30; 8, 28). Laikytis įsakymo reiškia sekti Kristumi, gyventi Jo šviesoje, Jo žodžiu: „Jei mane mylite, – jūs laikysitės mano įsakymų“ (Jn 14, 15). Taip pat rašoma: „Jei kas mane myli, laikysis mano žodžio, ir mano Tėvas jį mylės; mes pas jį ateisime ir apsigyvensime“ (Jn 14, 23). „Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė savo viengimį Sūnų, kad kiekvienas, kuris jį tiki, nepražūtų, bet turėtų amžinąjį gyvenimą“ (Jn 3, 16).

3. Naujajame Testamente daiktavardžio forma randama 68 kartus, veiksmažodžio – 14 kartų. Šis žodis dažniausiai vartojamas Jono raštuose, tarp jų ir Apokalipsėje (34 kartus, iš kurių 14 kartų Evangelijoje pagal Joną; veiksmažodis vartojamas 3 kartus, randamas tik Evangelijoje), taip pat Pauliaus laiškuose (14 kartų, tik daiktavardžio forma, tarp jų – 7 kartus Laiške romiečiams). Sinoptinėse evangelijose Matas daiktavardį vartoja 6 kartus, veiksmažodį 4; Morkus – daiktavardį 8 kartus, veiksmažodį – 2; Lukas veiksmažodį vartoja 1 kartą, daiktavardį – 5 kartus. Kiti atvejai aptinkami Apaštalų darbuose (3), Laiške žydams (6) ir 2 Petro laiške (2).

3.1. Jono evangelijoje randame graikų k. sąvokas *entolé* ir *entolái* (dgs.), taip pat ir veiksmažodį, šie žodžiai rodo išskirtinį santykį su vienatiniu Sūnumi, apreiškėju (išimtis Jn 11, 57, čia šis žodis vartojamas sargybinių kalboje, kalbant apie kunigų sumos *nurodymą, įsakymą*, susijusį su Jėzaus apsistojimo vietos atskleidimu). Nagrinėjamos sąvokos yra išskirtinai vartojamos diskurso dalyse, kuriose skelbiama, ką Sūnus daro iš savęs paties. Dažnas daiktavardžio vns. ir dgs. formų kaitaliojimas neturi jokios reikšmės turiniui – kartais kalbama apie įsakymus (Jn 15, 10), nors iš tikrųjų tėra vienas įsakymas (Jn 12, 49). Įsakymai – Jn 15, 10; 14, 15. 21, įsakymas – Jn 13, 34; 15, 12. Taip pat tokios frazės kaip *laikytis įsakymų* (gr. *tēréin*) – Jn 14, 15; 15, 10; *priimti* (gr. *échein*) *ir laikytis įsakymų* – Jn 14, 21; *laikytis žodžio* (gr. *lógon*) Jn 8, 51. 55; 14, 23; 15, 20; 17, 6; *laikytis žodžių* (gr. lógous) Jn 14, 24 gali būti vienas su kitu sukeičiami, nes Sūnaus žodis yra įsakymo šaltinis. „Comandamento“, in *Dizionario dei concetti biblici del nuovo testamento*, sud. L. Coenen, E. Beyreuther, ir H. Bietenhard (EDB, 2000), 307–314.

15 Edouard Hamel, S. J., „I dieci comandamenti“, *assisiofm.it*, 71, https://www.assisiofm.it/uploads/387-I%20%20DIECI%20COMANDAMENTI.pdf.

16 Ibid.

17 Santi Grasso, *Il Vangelo di Giovanni, commento esegetico e teologico* (Citta Nuova, 2008), 576–77.

Šioje Evangelijoje Įsakymas yra naujas, nes jis yra pats Kristus, Jo Žodis ir Kūnas, paliktas mums. Pakartoto Įstatymo knygoje įsakymas remiasi dekalogu ir taisyklėmis, o S. Grasso'o nuomone, Jonas kalba apie santykį remdamasis ne chronologine įsakymų davimo tvarka, bet kokybe[18]. Šis įsakymas naujas tuo, kad per jį parodoma, jog pats Kristus yra viena su Tėvu: „Aš ir Tėvas esame viena", Jis kviečia apaštalus, o per juos ir visus žmones: „Kaip tu, Tėve, manyje ir aš tavyje, tegul ir jie bus viena mumyse, kad pasaulis įtikėtų, jog tu esi mane siuntęs. Ir tą šlovę, kurią esi man suteikęs, aš perdaviau jiems, kad jie būtų viena, kaip mes esame viena" (Jn 17, 21–22). Naujumas remiasi pačiu Kristaus asmeniu ir santykiu su Juo, nes likdami Jame mes visi būsime pašlovinti ir Dievo šlovė per mus bus regima visiems. Tokiu būdu – jei žmonės remsis Dievo meile – Jo padangtė bus tarp jų. Popiežius Benediktas XVI enciklikoje *Deus caritas est* rašo:

> Tikroji Naujojo Testamento naujybė yra ne naujos mintys, bet paties Kristaus, suteikiančio mintims kraują ir kūną – negirdėtą realumą, pavidalas. Jau Senajame Testamente biblinę naujybę sudarė ne tiesiog abstrakčios mintys, bet netikėti ir tam tikra prasme neregėti Dievo darbai. Dabar toks Dievo veikimas tampa dramatiškas tuo, kad Jėzuje Kristuje „paklydusios avies", kenčiančios ir pražuvusios žmonijos, ieško pats Dievas[19].

Popiežiškoji Biblijos komisija, ieškodama biblinio krikščioniškosios moralės pagrindimo, taip apibūdina Jėzaus įsakymo naujumą:

> „Jėzaus atėjimas atnešė naujybę; antropologinė ir soteriologinė naujybė įgalina naują elgesį ir jo reikalauja. Didžioji iš žmogaus reikalaujama „naujybė" yra tikėjimas: tai yra savęs palikimas ir atėjimas pas Jėzų, iliuzijos, jog pakanka vien savęs paties, atsisakymas, savo aklumo ir Jėzaus šviesos reikalingumo pripažinimas, įprastinės nuostatos „spręsti pagal išvaizdą" pakeitimas, savosios autonomijos dieviškojo kvietimo akivaizdoje atsisakymas, savosios (sūnaus) laisvės įgijimas ir nuodėmės nugalėjimas"[20].

Šiuo įsakymu žmonės yra kviečiami mylėti vienas kitą taip, kaip mus mylėjo (gr. *ἠγάπησα*)[21] Kristus. Patvirtinto lietuviško vertimo teksto struktūra yra kitokia, tačiau

[18] Ibid., 577.

[19] Benediktas XVI, „Deus caritas est. Apie krikščioniškąją meilę", paskelbta 2005 m. gruodžio 25 d., https://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/deus-caritas-est.html.

[20] Popiežiškoji Biblijos komisija, „Biblija ir moralė. Biblinės krikščioniškojo elgesio šaknys", 51, paskelbta 2008 m. gegužės 11 d., https://eis.katalikai.lt/vb/romos_kurija/kongregacijos/tikejimo-mok/komisija_biblijos/2008-05-11_biblija-ir-morale.

[21] I. Graikų kalboje yra keletas variantų mūsų kalbos žodžiui „meilė" išversti. Dažniausiai vartojamas žodis *φιλέω* (*philéō*), kuris nurodo prisirišimą, polinkį prie žmogaus ar daikto; *Ερως* (*erōs*) reiškia aistringą, savininkišką meilę; o *ἀγαπάω* (*agapáō*) reikšmė – gerbti, švelniai elgtis, šio žodžio išskirtinumas klasikinėje graikų kalboje yra mažiau išreikštas, jis dažnai yra vartojamas tiesiog kaip

norint suteikti pirmumą žodžiams „kaip aš jus mylėjau“, o ne apmąstyti paliepimą „mylėkite vienas kitą“, bus laikomasi pažodinio vertimo.

Jungtukas „kaip“ (gr. *καθὼς*) lietuvių kalbos žinyne priskiriamas prijungiamųjų jungtukų rūšiai – tai yra lyginamasis jungtukas[22]. Jis šiame tekste parodo kryptį ir nurodo į tai, kas jau yra įvykę – į pamatą, kuriuo galima remtis, nuo kurio galima atsispirti bei iš kurio galima mokytis. Nagrinėjamo teksto kontekste šis pamatas yra Kristaus paliktas meilės pavyzdys. Evangelijos pagal Joną 13-as skyrius kaip pavyzdį mums nurodo kojų plovimą ir vakarienę su mokiniais: „Ar suprantate, ką jums padariau? Jūs vadinate mane „Mokytoju“ ir „Viešpačiu“ ir gerai sakote, nes aš toks ir esu. Jei tad aš – Viešpats ir Mokytojas – numazgojau jums kojas, tai ir jūs turite vieni kitiems kojas mazgoti. Aš jums daviau pavyzdį, kad ir jūs darytumėte, kaip aš jums dariau“ (Jn 13, 12–15). Kristus ir yra tas „kaip“, Jo asmuo, buvimo būdas yra viena su Tėvu ir su žmonėmis.

philéō sinonimas. Tačiau Naujajame Testamente *agapáō* (mylėti) ir daiktavardis *ἀγάπη* (*agápé*) turi išskirtinę reikšmę – yra vartojami norint išreikšti Dievo meilę ir buvimo (egzistencijos) būdą, kuris remiasi tokia meile.

Nėra aiški graikų kalbos žodžių *agapáō* ir *agápé* etimologija. Graikai žodį *agapáō* vartojo be ypatingų atspalvių, dažnai pakeisdami žodžiais *philéō* ar *erōs*, kartais galbūt net sinonimiškai. Šis žodis reikšdavo „maloniai priimti, pagarbiai elgtis, būti patenkintam, maloniai elgtis“. Retais atvejais, kalbant apie dievybę, kuri rodo palankumą žmogui, yra aišku, kad omenyje turimas ne žmogaus polinkis turėti daiktą ar vertybę, kaip būtų *erōs* atveju, bet palankumo veiksmas, kurį žmogus atlieka dėl prielankumo kitam žmogui. Šis aspektas ypač ryškus vartojant formą *agapétos* (mylimas), kuri dažniausiai nurodo į sūnų, ypač jei tai yra vienintelis sūnus, kuriam tenka visa tėvų meilė.

II. Naujojo Testamento Vulgatos vertime *agapáō* dažniausiai išreiškia hebrajų k. žodį *ʾāhēb*. Daiktavardžiu *agápé* išverčiamas hebrajų k. žodis *ʾahabā*. Veiksmažodis yra daug dažnesnis nei daiktavardis; hebr. *ʾāhēb* gali būti vartojamas tiek kalbant apie žmogų, tiek apie daiktą, bet vis dėlto dažniausiai nurodo abipusį ryšį tarp žmonių, taip pat ir ryšį tarp Dievo ir žmogaus. a) Plačiąja prasme Senajame Testamente meilė buvo suprantama kaip sugyvenimo tarp žmonių pamatas: „Mylėsi savo artimą kaip save patį“ (Kun 19, 18). Šiame kontekste meilė nurodo žmogaus atsigręžimą į savo artimą kaip tokį ir ji tampa konkreti priimant ir pripažįstant kito žmogaus teises. Šis aspektas buvo išvystytas socialiniame įstatyme, kuris ypač rūpinasi svetimšaliais (Kun 19, 34), vargšais (Kun 25, 35) ir našlaičiais; b) Rabiniškajame (helenistiniame) judaizme *agápé* iškyla kaip pagrindinė sąvoka ryšiui su Dievu nusakyti. Dėl graikų ir rytų kultūrų įtakos ši sąvoka įgyja mistinių aspektų, bet vis dėlto palieka gyvuoti esminę Senojo Testamento idėją: Dievas myli savo tautą nepaisant nelaimių, kurios įvyko dėl žmogaus kaltės. Jo meilės įrodymas yra įstatymas. Tikintieji atsako į šią meilę laikydamiesi įsakymų, su užsidegimu atkartoja dieviškąjį gailestingumą ir išlieka ištikimi Dievui net iki kankinio mirties (Mk 4). Artimo meilė yra pagrindinis reikalavimas, keliamas pamaldžiam žmogui. Kartais net prašoma pagelbėti priešui, kuris nepriklauso išrinktajai tautai. Keliama idėja, kad Dievas labiau gina, tvirtina (*fa valere*) savo meilę ir savo atleidimą nei savo teisingumą.

III. Naujajame Testamente meilė yra viena iš esminių sąvokų, ji gali priminti, iškelti, gaivinti atmintyje visą tikėjimo turinį (Jn 3, 16). Dievo veiksmas yra meilė, kuri kaip atsako laukia žmogaus meilės (1 Jn 4, 19). Netgi etika yra grindžiama Dievo meile ir iš jos ima savo formą (1 Jn 4, 17). Meilė yra iškeliama aukščiau už tikėjimą ir viltį (1 Kor 13, 13). Ir galiausiai pats Dievas yra apibūdinamas kaip meilė (1 Jn 4, 8. 16). W. Gunther ir H. G. Link, „Amore“, *Dizionario dei concetti biblici del Nuovo Testamento* (EDB, 2000 m.), 91–95.

[22] „Jungtukas“, in *Kompiuterinis lietuvių kalbos žinynas. Nuo morfologijos iki reikalų raštų*, sudarė Petras Kniūkšta (Vilnius: Šviesa, 2004), http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/kalba/KJ00/Lietuvi%C5%B3_kalbos_%C5%BEinynas._Jungtukas.KJ1807.pdf.

Evangelijoje pagal Joną ypač ryški meilės tema. Šis žodis vien šioje evangelijoje pavartotas 37 kartus (Mato evangelijoje – 8; Morkaus – 5; Luko – 13 kartų[23]). Teologas Antonio Aranda nurodo, kad krikščioniška mintis apie meilę visada buvo pažymėta dviem didžiais Naujojo Testamento principais: a) Kristaus paskelbtu meilės įsakymu (Jn 13, 34–35) ir nurodymu į išraiškos šaltinį; b) garsiuoju Jono išpažinimu: „Dievas yra meilė“ (1 Jn 4, 8)[24]. Šioje evangelijoje Dievo buvimas ir veikimas yra nusakomi su ypatinga sąvokos *ἀγάπη* (*agápé*) jėga. Tai liudija faktas, kad Evangelijoje pagal Joną žodis *agápé* vartojamas absoliučia prasme, daug dažniau nei Pauliaus raštuose; tas pats galioja ir veiksmažodžiui *ἀγαπάω* (*agapao*), kuris dažnai vartojamas be tiesioginio papildinio. Šioje evangelijoje net panašios sąvokos, tokios kaip *δικαιοσύνη* (*dikaiosýnē*) – teisingumas), *χάρις* (*cháris*) – malonė, *ἔλεος* (*éleos*) – gailestingumas ir kt., lyginant su žodžiu *agápé* (meilė), lieka antrame plane. Taip Jonas gali kalbėti apie preegzistuojančią meilę, kaip Jn 1, 1 jis kalbėjo apie žodžio *λόγος* (*logos*) preegzistavimą (Jn 3, 35; 10, 17; 15, 9; 17, 23)[25].

Vartodamas veiksmažodį *ἀγαπάω* (*agapao*) evangelistas pabrėžia, kad visas išganymo darbas yra susijęs su Kristaus asmeniu ir žmonėmis – tai Dievo meilės apsireiškimas. Kai Tėvas siunčia savo Sūnų į pasaulį, Jo meilė tampa regima: „Kaip mane Tėvas mylėjo, taip ir aš jus mylėjau“ (Jn 15, 9). Šią meilę pagrindžia žodžiai: „Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė savo viengimį Sūnų“ (Jn 3, 16). Mūsų Išganytojas Jėzus ne tik tapo kūnu – Jis yra Gyvasis Dievas tarp daugelio kūnų: „Tas Žodis tapo kūnu ir gyveno tarp mūsų“ (Jn 1, 14). Kūnas, gr. *σάρξ* (*sarx*), rodo trapią žmogaus prigimtį. Kun. Rinaldo Fabris, garsus teologas ir biblistas, popiežiaus Benedikto XVI enciklikos komentare rašo, kad visi evangelisto Jono tekstai parodo teologinį ir dvasinį Dievo meilės horizontą – Dievo meilė tampa kūnu, įsikūnija Kristuje[26].

Kun. A. Rubšys Evangelijos komentare rašo: „Kristus, tapdamas trapiu žmogumi, pats tampa „padangte“, susitikimo palapine, vieta. Jis pats tampa Dievo Artumu tarp žmonių (plg. Iš 25, 8–9). Dievo Žodis, tapęs Žmogumi, – naujas Dievo Artumo būdas likti tarp savo žmonių“[27]. Dievas savo Meilę iki galo parodys ant kryžiaus: „Tai buvo prieš Velykų šventes. Jėzus, žinodamas, jog atėjo valanda jam iš šio pasaulio keliauti pas Tėvą, ir mylėdamas savuosius pasaulyje, parodė jiems savo meilę iki galo“ (Jn 13, 1). Žydų tradicijoje Velykos – Perėjimo iškilmių šventė – prasidėdavo ketvirtadienio vakarą, prieš Pasirengimo dieną. Pats Kristus tapo naujuoju perėjimu iš mirties į gyvenimą, mus pervesdamas ir palikdamas savo meilės pavyzdį: kojų plovimą, duonos laužymą, Didįjį Meilės įsakymą (Jn 13, 1–38). Karmelitas teologas Virgilio Pasquetto nuosekliai atskleidžia tolesnę Kristaus meilės išraišką Jono evangelijoje: „Kristaus meilė tampa liudijimu

[23] Giuliano Vigini, *Vocabolario del Nuovo Testamento*, 706.

[24] Antonio Aranda, „Carita e identita cristiana“, *Annales theologici*, 15 (2001), 478.

[25] W. Gunther ir H. G. Link, „Amore“, 98.

[26] Rinaldo Fabris, *Dio è amore. Commento e guida alla lettura dell'enciclica «Deus caritas est» di Benedetto XVI* (Milano: Paoline, 2006), 39.

[27] *Naujasis Testamentas*, 341.

kitiems, kai esame Kristaus mokiniai, kai mylime kitus Jo meile, pagal Jo paliktą pavyzdį: „Tai mano įsakymas, kad vienas kitą mylėtumėte, kaip aš jus mylėjau. Nėra didesnės meilės, kaip gyvybę už draugus atiduoti. Jūs būsite mano draugai, jei darysite, ką jums įsakau“ (Jn 15, 12–14)[28]. Žymus teologas Rene Laurentinas, kaip ekspertas dalyvavęs Vatikano II Susirinkime, mums paliko savo dvasinį testamentą „Trattato sulla Trinità“, kuriame apmąstomas šis evangelinis tekstas. Teigiama, kad Dievo šlovė yra Jo meilėje. Dievo meilės specifika grindžiama tuo, kad ši meilė teikiama dovanai – tai kiekvieno iš mūsų troškimas, keliantis didelį susidomėjimą ir pranašumą[29].

Ne veltui paskutiniu Kristaus meilės įrodymu tampa Jo mirtis ant kryžiaus. Su savimi pasiimdamas (užsikeldamas) kiekvieną asmenį, Jėzus būtent taip parodo tikrąją bendrystę ir vienybę meilėje, kaip rašo evangelistas Jonas: „<...> tegul visi bus viena! Kaip tu, Tėve, manyje ir aš tavyje, tegul ir jie bus viena mumyse, kad pasaulis įtikėtų, jog tu esi mane siuntęs. <...> aš juose ir tu manyje, kad jie pasiektų tobulą vienybę ir pasaulis pažintų, jog tu esi mane siuntęs ir juos myli taip, kaip mane mylėjai“ (Jn 17, 21. 23). R. Laurentino nuomone, Kristaus Kančios istorija ne veltui atitinka Jo šlovės apsireiškimą Kanos vestuvėse. Tai „Pirmasis stebuklas, kuriame „pasireiškia šlovė“ ir Kristus sužadina „apaštalų tikėjimą“, kartu dalyvaujant Marijai, Jėzaus motinai (žr. Jn 2, 1–12; 19, 25–27)“[30]. Antruoju atveju Kristaus šlovė išsipildo ant kryžiaus, dalyvaujant Jo motinai ir mylimam mokiniui (Jn 19, 1–41).

Popiežius Benediktas XVI enciklikoje *Deus caritas est* aprašo meilės su Kristumi kelią:

> „Kelias, vedantis į meilę, yra gyvojo Dievo pažinimas, ir mūsų valios pritarimas Jo valiai į visa apimantį meilės aktą sujungia protą, valią ir jausmą. Tai vyksta nuolatos: meilė niekada nėra „užbaigta“ ir iki galo įgyvendinta; gyvenimo tėkmėje ji kinta, bręsta ir būtent taip lieka ištikima sau. *Idem velle atque idem nolle* – norėti to paties ir nenorėti to paties – taip senovėje buvo apibrėžtas tikrasis meilės turinys: darantis panašiam vienam į kitą kuriasi tikėjimo ir mąstymo bendrystė. Dievo ir žmogaus meilės istoriją sudaro būtent tai, kad ta valios bendrystė išauga į mąstymo ir jautimo bendrystę, taip mūsų ir Dievo valiai vis labiau sutampant“[31].

Norint parodyti šį meilės apreiškimą ir suvienijimą su Kristumi, apaštalai tame pačiame sakinyje net du kartus yra kviečiami: *ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους* (kad mylėtumėte vieni kitus), *ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους* (kad ir jūs mylėtumėte vieni kitus). Naują įstatymą pabrėžia graikų kalbos jungtukas *ἵνα* (liet. kad). Nagrinėjamame tekste

[28] Virgilio Pasquetto, *Il "Volto amico" di Dio disegnato dalla Bibbia. Dati-impegni-interrogativi* (Vaticano: Libreria editrice Vaticana, 2010), 37.

[29] Rene Laurentin, *Trattato sulla Trinità. Pincipio, modello e termine di ogni amore* (Edizioni ART, 2009), 59.

[30] Ibid.

[31] Benediktas XVI, „Deus caritas est“, 17.

dukart pasikartojantis jungtukas „kad“ labiau pabrėžia įsakmumą, svarbą to, kas yra nurodoma. Pirmąkart šis prijungiamasis jungtukas nurodo, kokiu tikslu duodamas naujasis įsakymas. Prie antrą kartą vartojamo jungtuko „kad“ einama nuo atspirties taško „kaip“, jis tarsi nurodo įgalinimą: jūs tai galite, aš jums palikau pavyzdį, žvelkite į mane, mokykitės iš manęs, viskas įmanoma mano vardu. Komentuodamas Evangeliją S. Grasso'as pabrėžia, kad per šį jungtuką atskleidžiamas Kristaus ir Jo mokinių santykis, ypač atsisveikinimo kalboje (Jn 13, 15; 15, 10. 12; 17, 11. 14. 16. 18. 21–22). Šioje kalboje Kristus save pateikia kaip bažnytinių santykių modelį: „Kad visi gerbtų Sūnų, kaip gerbia Tėvą. Kas negerbia Sūnaus, tas negerbia Jį siuntusio Tėvo“ (Jn 5, 23). Tikinčios bendruomenės veiksmas niekada neatsiranda dėl moralinio tikslo – jis visada yra santykio su Kristumi ir Dievu rezultatas[32].

Popiežius Benediktas XVI rašo:

> „Susivienijimas su Kristumi kartu yra susivienijimas su visais kitais, kuriems Jis save atiduoda. Negaliu turėti Kristaus vienas sau; Jam priklausyti galiu tik susivienijęs su visais tais, kurie yra tapę ar taps Jo paties. Komunija traukia mane iš manęs paties pas Jį ir per tai kartu į vienybę su visais krikščionimis. Tampame „vienas kūnas“, esame sulydomi į vieną egzistenciją. Dievo meilė ir artimo meilė dabar tikrai susivienija: kūnu tapęs Dievas traukia mus visus prie savęs. <...> Jo atliktas perėjimas nuo Įstatymo ir Pranašų prie dvigubo įsakymo mylėti Dievą ir artimą, būtent to, kad visa tikėjimo paženklinta egzistencija kyla iš šio svarbiausio įsakymo, nėra tiesiog moralė, kurią būtų galima kaip savarankišką gretinti šalia tikėjimo į Kristų ir jo ritualinės raiškos sakramente. <...> „įsakymą“ mylėti, o tai dar apmąstysime išsamiau, įmanoma įgyvendinti tik todėl, kad jis nėra vien reikalavimas: „įsakyti“ mylėti galima todėl, kad meilė pirmiau dovanojama“[33].

Šis įsakymas laikomas „nauju“, nes jo motyvas ir norma yra Jėzaus meilė kiekvienam žmogui. Krikščionys turi praktikuoti abipusę meilę pagal naują ir beprecedentį reikalavimą: mylėti vienas kitą, t. y. kiekvieną sutiktąjį, taip, kaip juos myli Jėzus Kristus – atiduodamas už juos savo gyvybę. Ši broliška meilė yra įstatymas, kuris nuo šio laiko turi valdyti Bažnyčios narių santykius ir užtikrinti krikščionių bendruomenės vienybę. Jėzaus duodamas įsakymas tampa įstatymu, nes jis yra ir duodantysis, ir įgyvendintojas. Tačiau ši meilė gali praktiškai egzistuoti tik dėl mokiniams parodytos Kristaus meilės, kuri mokiniams yra meilės pavyzdys ir priežastis. Tiesioginė broliškos meilės kilmė yra Jėzaus Kristaus meilė savo broliams, o pirmutinis šaltinis yra Tėvo meilė savo Sūnui: „Kaip Tėvas mane mylėjo, taip ir aš jus mylėjau“ (Jn 15, 9).

E. Hamelio teigimu, ketvirtojoje evangelijoje visas Dekalogas yra apreikštas per Jėzaus asmenį. Mums duodamas įsakymas tikėti Juo, sekti Juo ir mylėti Jį bei Jo

[32] Grasso, *Il Vangelo di Giovanni*, 578.
[33] Benediktas XVI, „Deus caritas est“, 14.

meile mylėti kiekvieną. Todėl Jėzaus Kristaus meilė yra dviguba pagrindinė Naujosios Sandoros nuostata[34], per kurią išpildoma Mozės sandora. Naujoji Sandora paženklinta paties Jėzaus gyvenimu ir meile iki kryžiaus mirties.

Išvados

Straipsnyje nagrinėjant įvairią teologinę ir egzegetinę literatūrą, naudojant teorinės sintezės metodą pristatyta Didžiojo Meilės įsakymo (Jn 13, 34) samprata. Atskleidžiama, kad Evangelijoje pagal Joną šis įsakymas apima Viešpaties artumą, Viešpaties šlovę, savęs dovanojimą, Kristaus nusižeminimą plaunant kojas. Atlikus sintezę, pastebėtas Didžiojo Meilės įsakymo turtingumas ir įvairiapusiškumas, kuris yra neatskiriamas nuo esminės tiesos – Dievas yra Meilė ir tik dėl šios asmeninės Dievo meilės patirties asmuo gali būti Jo dalimi, regimu Didžiojo Meilės įsakymo ženklu. Jėzus, paskelbdamas Didįjį Meilės įsakymą, pirmiausia pats jį įgyvendina – tai atspindi visa evangelisto Jono tradicija, ypač 13 skyrius. Tik esant meilės santykyje šis įsakymas tampa pasekme, be šio „naujumo“ neįmanoma gyventi santykiuose su kitais. Tik tam, kuris neturi perkeičiančios Dievo meilės patirties, tokio pobūdžio įsakymas tampa lažu, našta, neturinčia pagrindo ir tęstinumo. Evangelistas Jonas mūsų žvilgsnį kreipia į Kristų, naująjį asmenį – įstatymo įgyvendintoją – ir mums atveria galimybę juo sekti ir Kristuje tapti naujais kūriniais.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Aranda, Antonio. „Carita e identita cristiana“. *Annales theologici* 15 (2001): 478.
2. Benediktas XVI. „Deus caritas est. Apie krikščioniškąją meilę“. Paskelbta 2005 m. gruodžio 25 d. https://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/deus-caritas-est.html.
3. *Bibbia Greco*. Chiesa Catolica Italiana, 2008. https://www.bibbiaedu.it/GRECO_NT/nt/Gv/13/?sel=13,34&vs=Gv%2013,34%20.
4. „Comandamento“. In *Dizionario dei concetti biblici del nuovo testamento*. Sud. L. Coenen, E. Beyreuther ir H. Bietenhard. Bologna: EDB, 2000.
5. Curzel, Chiara. „Li amò sino alla fine: il compimento dell'amore come chiave di lettura della Pasqua di Gesù nel Vangelo secondo Giovanni“. *Annali di studi religiosi* 8 (2007): 271–303.
6. Fabris, Rinaldo. *Dio è amore. Commento e guida alla lettura dell'enciclica «Deus caritas est» di Benedetto XVI*. Milano: Paoline, 2006.
7. „Giovanni“. In *Nuovo dizionario di teologia biblica*. Sud. Gianfranco Ravasi, P. Rossano, ir A. Girlanda, 666. Milano: San Paolo, 2005.
8. „Giovanni“. In *Nuovo grande comentario Biblico*, 1240. Eddited by Raymond E. Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy. Brescia: Queriniana, 2002.

[34] Hamel S. J., „I dieci comandamenti“, 71–72.

9. Grasso, Santi. *Il Vangelo di Giovanni, commento esegetico e teologico*. Roma: Città Nuova Editrice, 2008.
10. Gunther, W. ir H. G. Link. „Amore". In *Dizionario dei concetti biblici del Nuovo Testamento*. Bologna: EDB, 2000.
11. Hamel, Edouard, S. J. „I dieci comandamenti". *assisiofm.it*. https://www.assisiofm.it/uploads/387-I%20%20DIECI%20COMANDAMENTI.pdf.
12. „Jungtukas". In *Kompiuterinis lietuvių kalbos žinynas. Nuo morfologijos iki reikalų raštų*. Sudarė Petras Kniūkšta. Vilnius: Šviesa, 2004. http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/kalba/KJ00/Lietuvi%C5%B3_kalbos_%C5%BEinynas._Jungtukas.KJ1807.pdf.
13. Laurentin, Rene. *Trattato sulla Trinità. Pincipio, modello e termine di ogni amore*. Edizioni ART, 2009.
14. Longton, Joseph. „Jean". *Petit dictionnaire encyclopedique de la Bible*. Turnhout, 1992 m.
15. *Naujasis Testamentas*. Komentarai prel. Antano Rubšio. Vilnius: Lietuvos Vyskupų Konferencija, Katalikų pasaulio leidiniai, 2006.
16. Pasquetto, Virgilio. *Il "Volto amico" di Dio disegnato dalla Bibbia. Dati-impegni-interrogativi*. Vaticano: Libreria editrice Vaticana, 2010.
17. Popiežiškoji Biblijos komisija. „Biblija ir moralė. Biblinės krikščioniškojo elgesio šaknys". Paskelbta 2008 m. gegužės 11 d. https://eis.katalikai.lt/vb/romos_kurija/kongregacijos/tikejimo-mok/komisija_biblijos/2008-05-11_biblija-ir-morale.
18. Ravasi, Gianfranco. *Come Io vi ho amati*. Mondadori Media, 2020.
19. Rubšys, Antanas. *Raktas į Naująjį Testamentą*. T. 2. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
20. Vigini, Giuliano. *Vocabolario del Nuovo Testamento greco-italiano. Lessico analitico dei verbi,*. Milano: Paoline, 2010.

Gauta: 2023 03 22
Parengta: 2023 06 30

Dominyka – Violeta SLEPIKAITĖ DP, Artūras LUKAŠEVIČIUS

THE GREAT COMMANDMENT OF LOVE IN THE THEOLOGY OF JOHN THE EVANGELIST (JOHN 13:34)

Summary

This article examines the theology of the Great Commandment of Love in John 13:34. It is the first article of this kind in Lithuania. In the context of current confusion in understanding of love, it is important to look back to the biblical meaning of the Great Commandment of Love. The aim of the article is to introduce the reader to the theological thought of John 13:34 by means of biblical exegesis, Church teaching and works of theologians. It is in this light that the 13th chapter of the Gospel of John is examined, in the light of which the Great Commandment of Love can be understood. It is revealed that Christ is both the giver and the implementer of the commandment, which becomes the New Law.

KEYWORDS: the Great Commandment of Love, Gospel of John, theology of John the Evangelist, Law.

Ses. Dominyka – Violeta SLEPIKAITĖ DP – 2008 m. Vilniaus pedagoginio universiteto Istorijos fakultete įgijo katalikų tikybos su mokytojo kvalifikacija bakalauro laipsnį. 2011 m. Laterano universitete, Klaretianumo institute Romoje įgijo pašvęstojo gyvenimo teologijos licenciato laipsnį. 2011 m. Antonianumo universitete Romoje baigė diplomines pašvęstojo gyvenimo ugdymo studijas. 2021 m. Vytauto Didžiojo universitete Katalikų teologijos fakultete įgijo pastoracinės teologijos su klinikine specializacija licenciato laipsnį. Interesų sritys: jaunimo sielovada, evangelizacija, dvasinis palydėjimas, pašvęstojo gyvenimo teologija, pastoracinė teologija, ligonių sielovada. Adresas: Vilniaus g. 55, LT-28247, Utena, tel. +37064060441, el. p. dasdom@gmail.com.

Sr. Dominyka – Violeta SLEPIKAITE DP In 2008 acquired a Bachelor's degree in Catholic Faith with teacher's qualification in Faculty of History at Vilnius Pedagogical University. In 2011 acquired licence degree in the institute of the Theology of the Consecrated Life „Claretianum" of the Pontifical Lateran University in Rome. In 2011 finished degree studies of the education of consecrated life in The Pontifical University Antonianum in Rome. In 2021, a licentiate degree in pastoral theology with clinical specialization obtained in Vytautas Magnus University, Faculty of Catholic Theology. Areas of interest: Youth pastoral, evangelisation, spiritual accompaniment, theology of consecrated life, pastoral theology, pastoral care. Address: Vilniaus g. 55, LT-28247, Utena. Phone +37064060441, e-mail: dasdom@gmail.com.

Artūras LUKAŠEVIČIUS – teologijos ir religijos studijų daktaras (Birmingemas, Anglija). Šiuo metu dėsto katechetiką, pastoracinę katechezę, biblinę katechezę ir didžiąsias pasaulio religijas Vytauto Didžiojo universitete, Katalikų teologijos fakultete. Darbovietės adresas: Gimnazijos g. 7, LT-44260, Kaunas. El. p. arturas.lukasevicius@vdu.lt.

Artūras LUKAŠEVIČIUS – doctor of Theology and Religious Studies (Birmingham, England). He currently teaches Catechetics, Pastoral Catechesis, Biblical Catechesis and the Great Religions of the World at the Faculty of Catholic Theology at Vytautas Magnus University. Work address: Gimnazijos g. 7, 44260 Kaunas. E-mail arturas.lukasevicius@vdu.lt.